

ISSN 2083-0343

Acta Medicorum Polonorum

R. 3/2013

STRESZCZENIA – ABSTRACT

słowa kluczowe – keywords

Hermann Joseph Hinterstoisser (1861-1932) – dyrektor Szpitala Śląskiego w Cieszynie

Hermann Joseph Hinterstoisser – a manager of the Silesian Hospital in Cieszyn

Joanna Lusek

Łambinowice-Opole

Streszczenie: Hermann Joseph Hinterstoisser (1861-1932) był to wybitny specjalista w zakresie chirurgii i ginekologii, lekarz wojskowy, wieloletni dyrektor Szpitala Śląskiego w Cieszynie (1892-1930), inicjator rozwoju pogotowia ratunkowego oraz kształcenia medycznego personelu pomocniczego, członek wielu stowarzyszeń medycznych, działacz społeczny, taternik, alpinista i numizmatyk.

Abstract: Hermann Joseph Hinterstoisser (1861-1932) was renowned specialist in surgery and gynecology. He was a medical officer and for many years the director of the Silesian Hospital in Cieszyn (1892-1930). He was an initiator of the development of ambulance services and medical education support staff, a member of several medical associations, social activist, mountaineer, alpinist and numismatist.

Słowa kluczowe: historia medycyny, historia szpitali, Cieszyn, Hermann Joseph Hinterstoisser
Keywords: history of medicine, history of hospitals, Cieszyn, Hermann Joseph Hinterstoisser

Stanisław Bobiatyński (1886-?) – lekarz i obrońca Wilna*

Stanisław Bobiatyński (1886-?) – a doctor and defendant of Vilnius

Anita Magowska

Poznań

Streszczenie: Biogram przedstawia sylwetkę Stanisława Bobiatyńskiego (1886-?), lekarza urodzonego w Wilnie, absolwenta studiów lekarskich w Moskwie, który zasłynął jako utalentowany dowódca wojskowy m.in. podczas obrony Wilna przed Armią Czerwoną w 1920 r.

Abstract: This is a short biography of Stanisław Bobiatyński (1886-?), a doctor born in Vilnius who graduated from medicine in Moscow, who was famous as a skilled commander-in chief of Vilnius in 1920 when the Bolshevik Army invaded Poland.

Słowa kluczowe: historia medycyny, Wilno, wojna polsko-bolszewicka, Stanisław Bobiatyński

Keywords: history of medicine, Vilnius, Polish-Bolshevik war, Stanisław Bobiatyński

* Praca naukowa finansowana w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wzszego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2012-2015.

Szczepan Wacek (1895-1980) – lekarz, żołnierz, więzień

Szczepan Wacek (1895-1980) – a doctor, soldier, prisoner

Maria Ciesielska

Kobyłka

Streszczenie: Dr Szczepan Wacek urodził się 6 lutego 1895 r. w Kamieńcu Podolskim. W 1918 r. wstąpił do Wojska Polskiego na Wschodzie, z którym przybył do Polski. Ukończył Wydział Lekarski Uniwersytetu Warszawskiego. Pełnił służbę wojskową oraz był ordynatorem oddziału ocznego Szpitala Szkolnego Centrum Wyszkożenia Sanitarnego w Warszawie. Uczestniczył w Kampanii Wrześniowej, po której zakończeniu dostał się do niewoli. W trakcie okupacji będąc żołnierzem ZWZ-AK, pełnił na polecenie przełożonych funkcję lekarza urzędowego w więzieniu gestapo na „Pawiaku” w Warszawie. Walczył w Powstaniu Warszawskim, udzielając pomocy lekarskiej w szpitalach polowych. Razem z rannymi żołnierzami trafił do Stalagu XIA w Altengrabow. Przez Londyn trafił do Polskiego Szpitala Wojskowego w Taymouth Castle. Powrócił do Polski w 1946 r. W tzw. „Procesie Generałów” został skazany na 10 lat więzienia. W 1956 r. sąd uchylił orzeczenie skazujące, a śledztwo w tej sprawie zostało umorzone. Odznaczony orderem Virtutti Militari przez Komendę Główną Armii Krajowej. Zmarł w Warszawie w 1980 r.

Abstract: Dr. Szczepan Wacek was born on February 6th, 1895 in the town of Kamieniec Podolski. In 1918 he joined the Polish Armed Forces in the East and arrived with them to Poland. He graduated from medicine in Warsaw. He served in the Army and was a head of an ophthalmic ward of the Teaching Hospital of the Medical Training Center in Warsaw. In September 1939 he fought against Germans and was taken prisoner. After realizing, he became a soldier of the Home Army, the dominant Polish resistance movement during World War II, and worked as a doctor in so called Pawiak, the Gestapo prison in Warsaw. He gave aid to participants of the Warsaw Uprising and together with wounded insurgents was sent to the prisoner-of-war camp in Altengrabow. By London he arrived to the Polish military hospital in Taymouth Castle. In 1946 he returned to Poland and was arrested. In the Trial of the Generals he was sentenced to ten years in prison. In 1956 the court discontinued the inquiry in his case and overruled the sentence. Dr. Wacek was decorated War Order of Virtutti Militari, the Polish highest military decoration for heroism and courage, by the Command-in-Chief of the Home Army.

Słowa kluczowe: wojna światowa, Armia Krajowa, proces generałów, Szczepan Wacek

Keywords: world war, Home Army, Trial of the Generals, Szczepan Wacek

Portret lekarza: Szczepan Władysław Kreicarek (1901-1963)

Portrait of Doctor: Szczepan Władysław Kreicarek (1901-1963)

Zenon Andrzejewski

Przemyśl

Streszczenie: Szczepan Władysław Kreicarek (1901-1963) był harcerzem, chirurgiem, bohaterem uczestnikiem kilku wojen, organizatorem przemyskiej służby zdrowia, a w końcu lekarzem w Anglii. Walczył w I wojnie światowej, wojnie polsko-ukraińskiej i wojnie polsko-bolszewickiej, a następnie był kurierem plebiscytowym na Spiszu i Orawie. Po ukończeniu w 1931 r. studiów lekarskich we Lwowie pracował jako chirurg wojskowy i w tym charakterze uczestniczył w Kampanii Wrześniowej 1939 r. Wraz z oddziałem został internowany na Węgrzech, skąd zbiegł i przedostał się do Francji, a po jej kapitulacji na Wyspy Brytyjskie, skąd odkomenderowano do Normandii, gdzie leczył polskich żołnierzy. Od 1945 r. mieszkał w Anglii, praktykując jako lekarz.

Abstract: Szczepan Władysław Kreicarek (1901-1963) was a scout, surgeon, hero of a few wars, organizer of the health care system in the town of Przemyśl in Poland, and GP in England. He fought in Great War, the Polish-Ukrainian war, the Polish-Bolshevik war. He was a plebiscite courier at the southern-Polish territory of Spisz and Orawa. In 1931 after graduation of medicine in Lvov he worked as a military surgeon and as such figure he participated in September Campaign of 1939. Interned with his unit in Hungary, he escaped to France and after its capitulation arrived to England. Detached to Normandy, Kreicarek treated Polish soldiers there. Since 1945 he practised as GP in England.

Słowa kluczowe: historia medycyny, wojna światowa, chirurgia wojskowa, Lwów, Przemyśl, polska emigracja w Anglii, Szczepan Kreicarek

Keywords: history of medicine, world war, military surgery, Przemyśl, Lvov, Polish community in England, Szczepan Kreicarek

Marian Bronisław Gorzeński (1906-2001) – lekarz z pancernej husarii

Marian Bronisław Gorzeński (1906-2001)
– a doctor from armoured division

Zenon Andrzejewski

Przemyśl

Streszczenie: Marian Bronisław Gorzeński (1906-2001) był harcerzem i sportowcem, który po ukończeniu studiów lekarskich w Krakowie został powołany do odbycia służby wojskowej w Warszawie. Odtąd związany był z wojskiem, od 1934 r. jako zawodowy lekarz wojskowy. Uczestniczył w Kampanii Wrześniowej 1939 r. Po agresji wojsk radzieckich przedostał się do Rumunii, a następnie do Francji. Uczestniczył w walkach II wojny światowej i służył w wojsku do 1947 r., m.in. dowodząc kompanią sanitarną. Od 1947 r. przebywał na emigracji w Anglii, gdzie od 1949 r. pracował jako lekarz w NHS.

Abstract: Marian Bronisław Gorzeński (1906-2001) was a scout, sportsman, and military doctor. He graduated from medicine in Cracow and soon was called up for service. In 1934 he decided to become a military doctor. He participated in September Campaign of 1939. After Soviet aggression on Poland Dr. Gorzeński got through Romania to France where he joined the Polish Army. He fought in the Second World War. He served as a military doctor and in 1947 decided to migrate to England. From 1949 he practised as a doctor for NHS patients.

Słowa kluczowe: historia medycyny, wojna światowa, lekarz wojskowy, Przemyśl, polska emigracja w Anglii, Marian Gorzeński

Keywords: history of medicine, world war, military doctor, Przemyśl, Polish community in England, Marian Gorzeński

Przyczynek do dziejów kompleksu budynków Szpitala Ortopedycznego im. Wiktora Degi w Poznaniu

Contribution to the history of the Wiktor Dega Orthopaedic Hospital building in Poznań

Michał Surmacz

Poznań

Streszczenie: Niniejsze doniesienie przedstawia wyniki poszukiwań archiwalnych, których celem było zebranie materiałów o historii budynku Szpitala Ortopedycznego im. Wiktora Degi w Poznaniu. Odtworzono okoliczności, w jakich budynek powstał. Scharakteryzowano odnalezione dokumenty.

Abstract: The author presents results of archival search for documentation to reconstruct the beginnings of the Wiktor Dega Orthopaedic Hospital building in Poznań. Firstly, this building was a monastery. The first period of its history is described.

Słowa kluczowe: historia szpitali, szpital ortopedyczny w Poznaniu

Keywords: history of hospitals, orthopaedic hospital in Poznań

Seweryna Gałęzowskiego *De variola mitigata* (1824).

Kilka słów o kontekście powstania rozprawy

Seweryn Gałęzowski's *De variola mitigata* (1824).
Some remarks on its historical background

Katarzyna Pękacka-Falkowska

Poznań

Streszczenie: W 1824 roku obiecujący student Cesarskiego Uniwersytetu Wileńskiego obronił rozprawę doktorską poświęconą ospie zmodyfikowanej. Dysertacja podejmowała aktualny i istotny temat, była oparta na obserwacjach i najnowszej wiedzy naukowej, a jej wyniki mogły mieć rzeczywiste znaczenie dla praktyki lekarskiej zwolenników wakcynacji. Komentarz dostarcza pewnej wiedzy o kontekście powstania rozprawy.

Abstract: In 1824 a highly promising student of Imperial University of Vilnius defended his doctoral thesis on modified smallpox. The dissertation took up a topical and vital item, was based on a current medical knowledge base and observation, the results could have a great significance for the supporters of vaccination. The paper examines the historical context/background of the thesis.

Słowa kluczowe: historia medycyny, Seweryn Gałęzowski, ospa prawdziwa, ospa zmodyfikowana, XIX wiek

Key words: history of medicine, Seweryn Gałęzowski, smallpox, modified smallpox

Rozprawa doktorska medyczno-praktyczna na temat ospy złagodzonej

Seweryn Gałęzowski

(Przekład: Radosław Piętka i Magdalena Szymańska-Piętka)

Rozprawa doktorska medyczno-praktyczna na temat ospy
złagodzonej, której za zgodą znakomitego grona lekarzy
na Cesarskim Uniwersytecie w Wilnie, w celu uzyskania
przywilejów i zaszczytów doktora medycyny publicznie
będzie bronił Seweryn Gałęzowski, Ukrainiec, magister
medycyny, wychowanek Wydziału Medycznego
utrzymywanego cesarskim kosztem.

Roku 1824, dnia czerwca

Wydano w Wilnie, w drukarni Manesa i Zymela mieszczącej się na ulicy Zamkowej pod numerem 185

Zezwala się na druk pod warunkiem, że zgodnie z wymogami prawa siedem egzemplarzy zostanie
przedłożonych Kolegium Cenzorskiemu.

Wilno, 13 lutego 1824 roku

Dziekan Wincenty Herberski,
profesor nadzwyczajny terapii specjalnej i medycyny klinicznej
z Rady dworskiej na Cesarskim Uniwersytecie w Wilnie

DISSERTATIO
INAUGURALIS MEDICO – PRACTICA.
DE
VARIOLA MITIGATA
QUAM
ANNUENTE INCLYTO MEDICORUM ORDINE
IN
CAESAREA LITTERARUM UNIVERSITATE
VILANESI
AD
CONSEQUENDA DOCTORIS MEDICINAE
JURA ET HONORES
PUBLICICE DEFENDET
SEVERINUS GAŁĘZOWSKI:
UCRANIENSIS
MEDICINAE MAGISTER
SEMINARII MEDICI SUMPTIBUS CAESAREIS
INSTITUTI ALUMNUS.
ANNO MDCCCXXIV. DIE JUNII
VILNAE.
TYPIS MANESII ET ZYMELII, SYTIS IN PLATEA
PALATINA SUB NO 185.

Licet imprimatur, ea lege, ut exemplaria septem, legibus praescripta, apud Censorum Collegium deponantur. Vilna die 13 Februarii 1824.

D. -Vincentius Herberski

*A Consil.aulic. in Caesarea Univers.
Vilnen. Therapiae specialis et medio.
Clinic. Prof. Public. Extraordin.*

Manifest nowej szkoły wiedeńskiej, czyli choroba i jej leczenie według Józefa Dietla

Manifesto of the New School of Vienna, or Joseph Dietl about disease and its treatment

Anita Magowska

Poznań

Streszczenie: Do ważnych tekstów medycznych powstałych w XIX w. należy „Praktische Wahrnehmungen...” Józefa Dietla (1804-1878), lekarza urodzonego w zaborze austriackim w austriacko-polskiej rodzinie i uważającego się za Polaka, ale publikującego przeważnie po niemiecku. Przez kilkanaście lat pracował w szpitalu na przedmieściach Wiednia, a potem został profesorem Uniwersytetu w Krakowie, a z czasem także prezydentem tego miasta. Większość artykułów Dietla to spostrzeżenia kliniczne. Inny charakter ma „Praktische Wahrnehmungen...” (1846), praca, w której Dietl zanegował dotychczasowe metody terapii i wytyczył nowe kierunki rozwoju medycyny naukowej, uważana za manifest nowej szkoły wiedeńskiej. Praca ta jest, poniżej, po raz pierwszy opublikowana w języku polskim.

Abstract: One of important medical from the nineteenth century is „Praktische Wahrnehmungen...” by Joseph Dietl (1804-1878), a doctor born in Austrian Poland and i Austro-Polish family, considered himself as the Polish but published mainly in German. For a dosen of years he practised in a hospital close Vienna and in the following years he took a Chair of Therapy in Cracow and became the President of this town. The most of his articles was about his clinical observations but „Praktische Wahrnehmungen...” (1846) was different. Dietl criticized all therapeutic methods and found some new ways of development of medicine. This text is called the manifesto of the New School of Vienna. Below it is published first time in Polish.

Słowa kluczowe: historia medycyny, nowa szkoła wiedeńska, Józef Dietl

Keywords: history of medicine, New School of Vienna, Joseph Dietl

O praktycznych wskazaniach lekarskich sprzed półtora wieku

The practical medical indications
century and a half before

Szczepan Cofta

Poznań

Streszczenie: Niniejszy krótki komentarz do artykułu Józefa Dietla (1804-1878) „O praktycznych wskazaniach...” dowodzi, że w ciągu półtora wieku problemy filozoficzne medycyny ustąpiły miejsca problemom wynikającym z zastosowania technologii w medycynie.

Abstract: This brief comment to the article „Praktische Wahrnemungen...” by Joseph Dietl (1804-1878), proves that nowadays philosophical dilemmas give place technological considerations in medical practice.

Słowa kluczowe: historia medycyny, Józef Dietl

Keywords: history of medicine, Joseph Dietl

Praktyczne obserwacje na podstawie wyników badań w Szpitalu Okręgowym w Wiedniu

Practical observations on the basis of the results of the Regional Hospital in Vienna

Józef Dietl¹

Przekład z niemieckiego:
Marzena Szczudlik

Streszczenie: Niniejszy tekst jest pierwszą, w zasadzie pełną (opuszczono dwa krótkie fragmenty dotyczące gorączki kataralnej i reumatycznej), polską edycją pracy Józefa Dietla (1804-1878) „Praktische Wahrnehmungen...”, opublikowanego w połowie XIX w. w Wiedniu. Potrzeba edycji niniejszego tekstu w języku polskim wynika z jego znaczenia dla rozwoju Nowej Szkoły Wiedeńskiej. Dietl wyjaśnił w nim podstawy nihilizmu terapeutycznego oraz uzasadnił znaczenie matematyki, chemii i anatomii patologicznej dla praktyki lekarskiej.

Abstract: This text is a first, apart from two short pieces about some fevers complete, Polish edition of „Praktische Wahrnehmungen...” by Joseph Dietl (1804-1878), published in the mid-nineteenth century in Vienna. This work is classical presentation of views of the New School of Vienna. Dietl explained foundations of therapeutic nihilism and significance of mathematics, chemistry, and pathological anatomy for medical practice.

Słowa kluczowe: historia medycyny, nihilizm terapeutyczny, nowa szkoła wiedeńska, Józef Dietl

Keywords: history of medicine, therapeutic nihilism, New School of Vienna, Joseph Dietl

Listy Adama Wrzosa (1875-1965) do Władysława Zahorskiego (1858-1927)*

z rękopisów do druku podała i opracowała Anita Magowska

Letters by Adam Wrzosek (1875-1965) to Władysław Zahorski (1858-1927)

from manuscripts prepared and published by Anita Magowska

Streszczenie: Wśród wielu polskich rękopisów przechowywanych w Państwowym Archiwum Historycznym Litwy w Wilnie znajdują się listy Adama Wrzosa (1875-1965), patologa, historyka medycyny i antropologa z zaboru austriackiego, do Władysława Zahorskiego (1858-1927), historyka medycyny z zaboru rosyjskiego. Korespondencja dostarcza wiedzy o współpracy naukowej między zaborami na początku XX w., szczególnie o tym, jak A. Wrzosek analizował poglądy naukowe Jędrzeja Śniadeckiego, polskiego lekarza, fizjologa i chemika pracującego w Wilnie w pierwszej połowie XIX w., chociaż potrzebne archiwalia pozostawały w zaborze rosyjskim.

Abstract: In the State Historical Archive of Lithuania in Vilnius numerous Polish manuscripts are kept. Among them are the letters written by Adam Wrzosek (1875-1965), a pathologist, historian of medicine and anthropologist from Cracow in the Austrian partition of Poland, to Władysław Zahorski (1858-1927), a historian of medicine from Vilnius in the Russian partition of Poland. This correspondence provides some interesting details about scientific cooperation between scholars from different partitions of Poland at the turn of the last century, especially, in which way Prof. Wrzosek investigated scientific views of Prof. Andreas Śniadecki, a Polish doctor, physiologist and chemist who worked in Vilnius in the first half of the nineteenth century, despite necessary references and records remained in the Russian partition.

Słowa kluczowe: Uniwersytet Wileński, historia medycyny, Adam Wrzosek, Jędrzej Śniadecki, teoria jestestw organicznych

Keywords: University in Vilnius, history of medicine, Adam Wrzosek, Andreas Śniadecki, theory of organic matter

* Praca naukowa finansowana w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2012-2015.